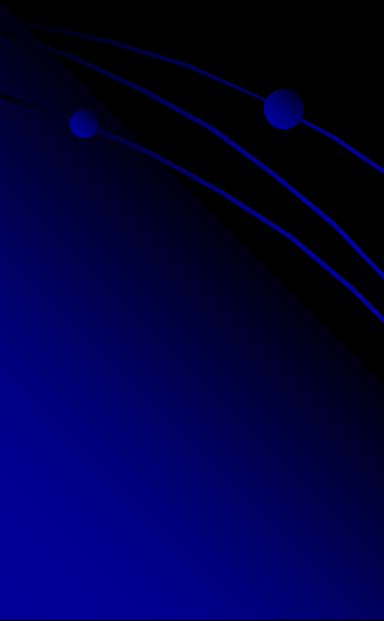

Massatuotanto synnyttää kulutusyhteis- kunnan

Oppikirjan s. 146-151

Kuvatehtävä, liukuhihnan toimintaidea:

- Kuvassa auton runko liikkuu hihnalla työpisteeltä toiselle.**
- Työntekijät tekevät omalla kohdallaan auton runkoon määrätyt työvaiheet määräajan puitteissa.**
- Osat, jotka runkoon kiinnitetään, tulevat yläpuolella kulkevien hihnojen ja ketjujen avulla asentajan luokse.**

1. Kulutusyhteiskunta

- = yhteiskunta, jossa kuluttaminen ei koske pelkästään perustarpeita (ruoka, asuminen, vaatetus) **vaan se on laajentunut koskemaan myös palveluita ja ylellisyystavaroita** (yms. kulutus-hyödykkeitä)
- = keskeistä on kulutus, jolle teollinen massatuotanto luo halpoja tuotteita

Massatuotanto

- = tuotantotapa, jonka perusajatuksena on tuottaa samaa tuotetta suurina määriä**
- työn jakaminen, liukuhihna, standardit...**

Massatuotanto

- laski tuotteiden hintoja
 - kasvatti yritysten voittoja
 - palkat nousivat
 - lisäsi kuluttamista
 - ihmisillä oli varaa kuluttaa myös muutakin kuin välttämättömyyshyödykkeitä
- kulutusyhteiskunta oli syntynyt!

1. Mitä **etuja** ja haittoja on liukuhihnatuotannosta?

- **etuja esim.:**
 - **tuotanto on tehokkaampaa ja nopeampaa**
 - **mahdollistaa palkkojen nousun**
 - **työntekijä erikoistuu yhteen vaiheeseen**
 - osaa sen hyvin, ei tule virheellisiä tuotteita
 - **tuotteet tasalaatuisia**
 - **tuotteiden hinta laskee**

1. Mitä etuja ja **haittoja** on liukuhihnatuotannosta?

- **haittoja esim.:**
 - **työn itsenäisyys katoaa**
 - **liukuhihna määrää tahdin, stressi**
 - **työ on yksitoikkoista**
 - **työntekijä helppo korvata toisella**
 - **osa ammateista katoaa**
 - tosin uusia tilalle

Tehtävä 2a.

Luettele kulutusyhteiskunnan piirteitä.

- **kuluttaminen ei koske pelkästään perustarpeita; myös palveluita ja ylellisyystavaroita ostetaan**
- **laajat kotimarkkinat**
- **ihmisten nopeasti kasvanut ostovoima ja nouseva elintaso**
- **mainokset**
- **massatuotanto**
- **markkinatalous, vapaa kilpailu**
- **luotto- ja osamaksukauppa**

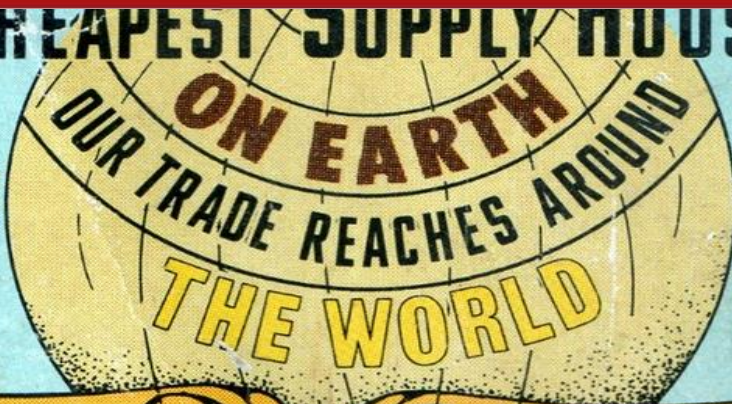
Tehtävä 2b.

Ensin Yhdysvalloissa. Miksi?

- Talous kasvoi Yhdysvalloissa nopeammin kuin muissa maissa.
- Yhdysvallat oli massatuotannon edelläkävijä. Liukuhihnaa hyödynnettiin menestyksekkäästi esim. Henry Fordin autotehtaissa.
- Kasvaneet voitot mahdollistivat työntekijöiden palkkojen nostamisen.
- Alhaiset hinnat lisäsivät entisestään kulutusta.
- Yhdysvaltojen kehittymistä kulutusyhteiskunnaksi edistivät laajat kotimarkkinat ja ensimmäinen maailmansota, jonka aikana se myi paljon hyödykkeitä liittolaisilleen.
- Lopulta 1920-luku oli “kultainen vuosikymmen”, jolloin amerikkalaisten elintaso nousi uudelle tasolle ja kulutusyhteiskunta vahvistui.

GREATEST SUPPLY HOUSE

Capital and Surplus
OVER
ONE MILLION
Dollars

THIS BOOK

Tells just what you, storekeeper at home pays for everything he buys and will prevent him from overcharging you on anything you buy from him.

CONSUMERS GUIDE

FALL
1909

OTAVA OPPIMATERIAALIT

Minkälaisiin tarpeisiin kuluttajissa pyrittiin vetoamaan 1800-luvulla?

- **Kaikkiin perustarpeisiin: esim. ulkonäön ylläpitäminen, leipominen, ompelu, asusteet, siivousvälineet, kalusteet**
- **Tavaroita tutuilta ja luotettavilta brändeiltä**
- **Palveluita, ylellisyystavaroita, kestokouluhyödykkeitä**
- **Omaan hygieniaan, ruokaan, astioihin, vaatteisiin**
- **Esim. pöytä, tuoli, pyörä, imuri, kuulokkeet**
- **Tupakka, vessapulveri, lasten hyytelöaine**

3. Millä perusteella voidaan sanoa, että talous- suhdanteet tuovat epävarmuutta ihmisen elämään?

- Ihmiset ovat riippuvaisia työpaikoistaan. Palkka mahdollistaa kuluttamisen.
 - Ihmisellä on aina pelko toimeentulosta.
 - Työttömyyden pelko ehkäisee esim. isojen hankintojen tekemisen (asunto) tai voi siirtää avioitumista ja lapsen hankintaa.
 - Talouslamaa on vaikeaa torjua globaalissa maailmassa
- lama leviää maasta maahan kauppasuhteiden vaikutuksesta.

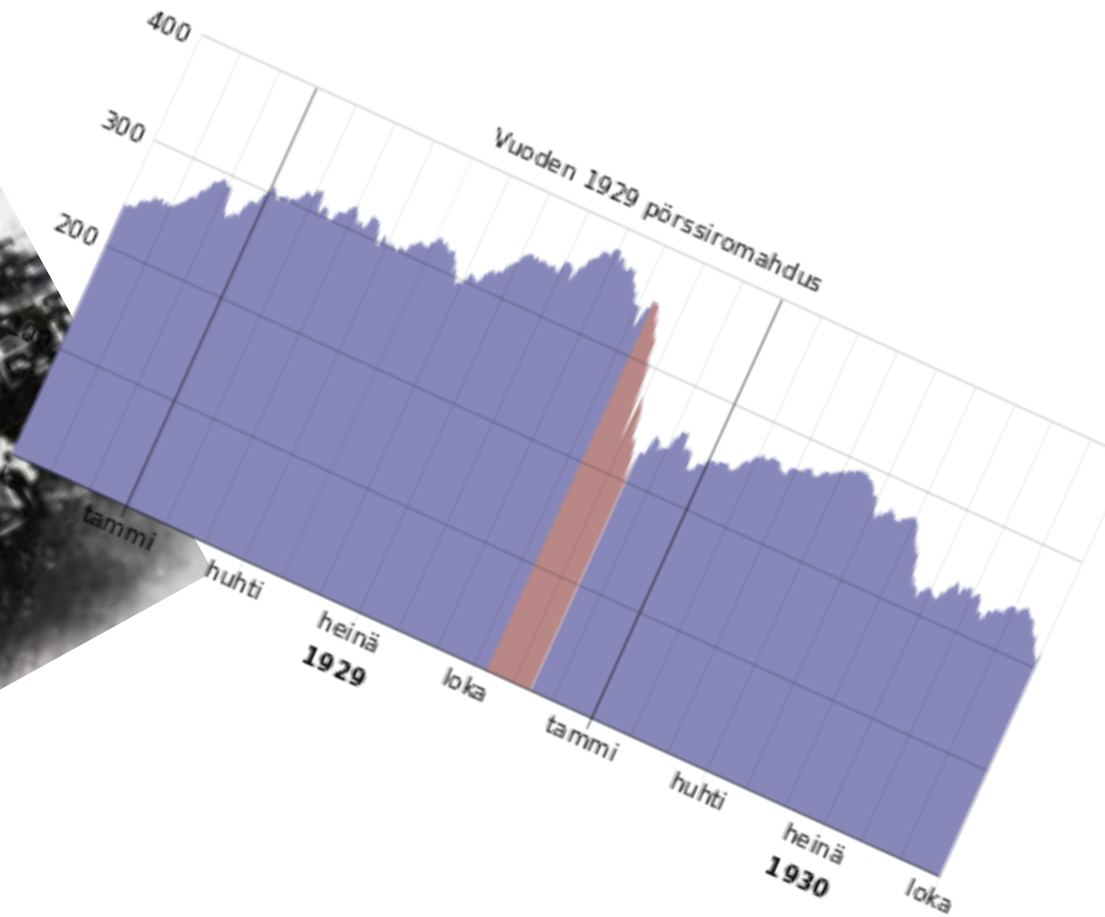
3. Millä perusteella voidaan sanoa, että talous- suhdanteet tuovat epävarmuutta ihmisen elämään?

- Suuryritysten taloudellinen valta on suurempi kuin monien valtioiden.**
- Valtiot ovat riippuvaisia työpaikoista ja verotuloista ja siten yrityksistä.**
- Valtiot kilpailevat yrityksistä ja yritykset kykenevät sijoittumaan niihin valtioihin, jotka ovat heille sopivimpia.**
- Yrityksien toiminta on kansainvälistä, jolloin yksi valtio ei pysty niihin helposti vaikuttamaan niihin.**

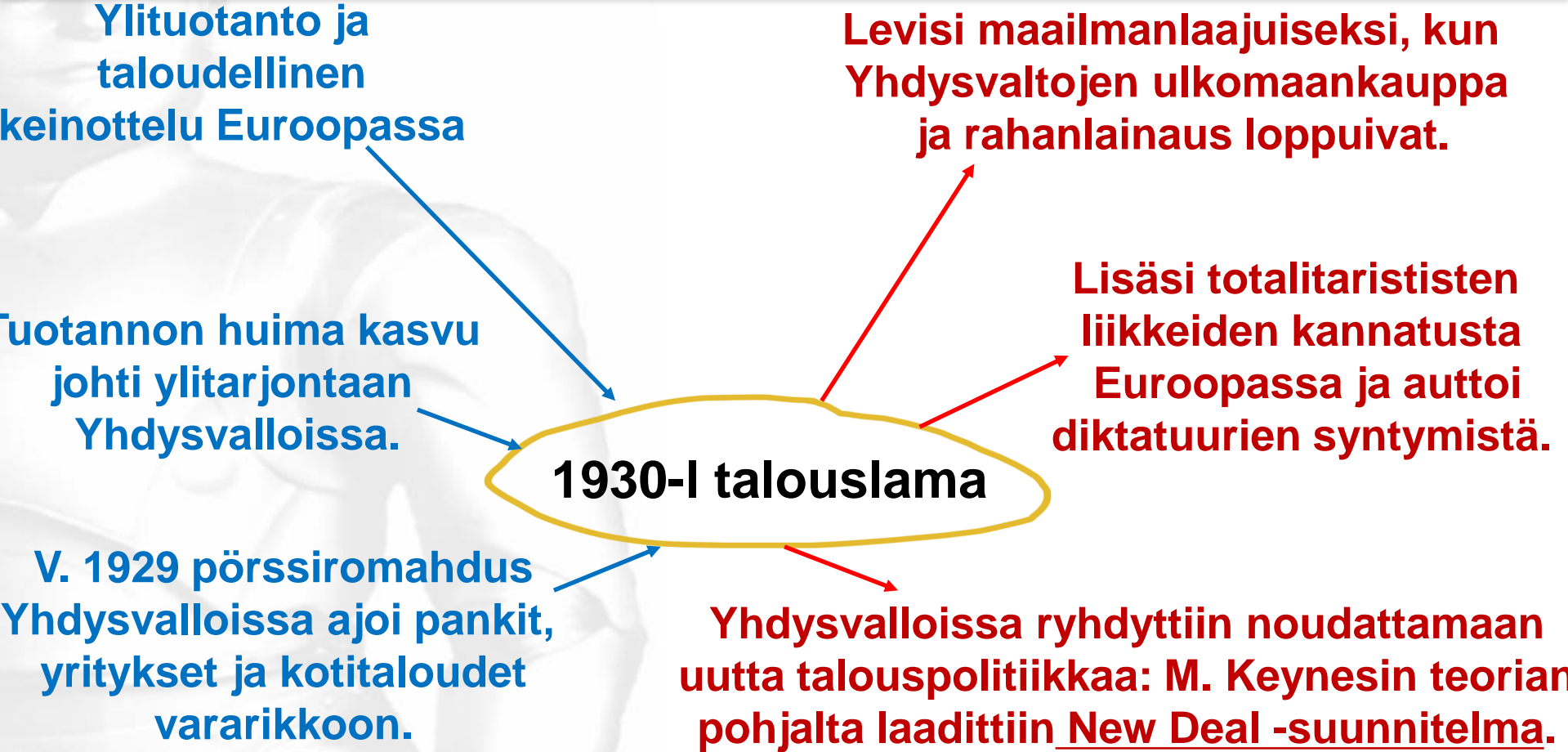
Mitä maailman laajuisia ongelmia kehitys toi?

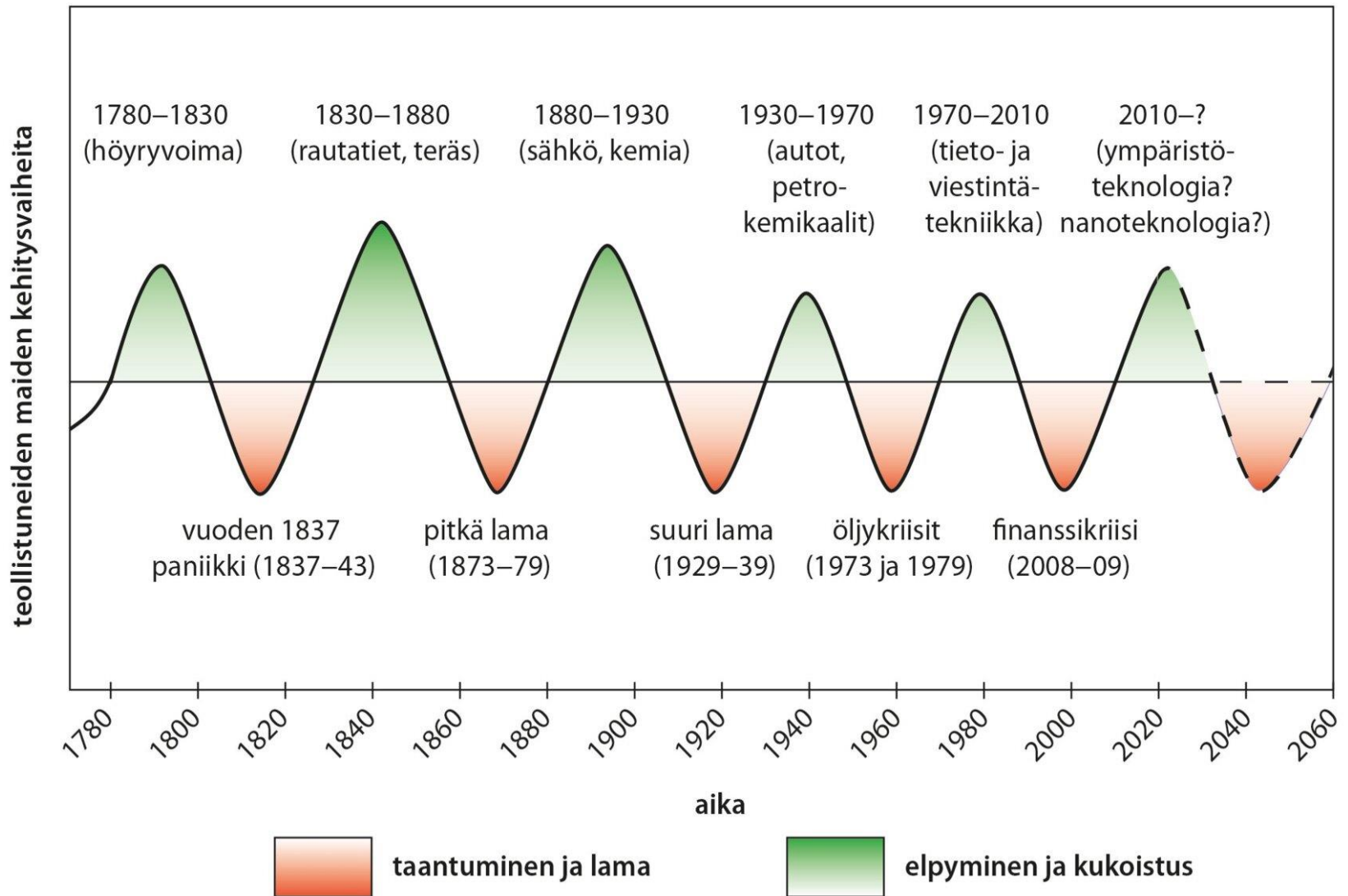

Musta torstai 24.10.1929

Miellekartta 1930-luvun laman syistä ja seurauksista.

Paljonko tarvitsemme tavaroita?

*Uraanissa ympäristössä asuva ihminen joutuu elämänsä aikana tekemisiin arviolta 20 000–30 000 esineen kanssa. – – Täysin turhanpäiväisten ja joutavien esineiden määrää on mahdotonta arvioida – – **normaaleista asumiseen liittyvistä toimista selviää 50 käyttöesineellä.** Käytännössä se merkitsee noin kymmentä huonekalua ja – – neljääkymmentä pienesinettä, joista valtaosa on ruoanlaittoon ja ruokailuun tarkoitettuja.*

sisustusarkkitehti ja huonekalusuunnittelun professori Simo Heikkilä, HS 9.9.2010

Turhat tavarat?

Mieti, mitä sellaisia tavaroita (3-5 tavaraa) sinulla on, joita ilman tulisit toimeen.

Vastaa:

- **Socrative.com**
- **Room 273010**

Tavaroita (5-10 tavaraa), joita ilman tulisitte toimeen (23U).

- Lakanat, sohva, pyyhekumi, kirjat, tuoli, telkkari, tietokone, kynä ja sänky.
- Televisio , puuro, mehu, tietokone, kahvinkeitin, meikit
- Kuulokkeet, televisio, pleikkari, kaiutin, matto, tuoli, aurinkolasit, lippis.
- Pyyhekumi, lyijykynä, sohva, lakanat, sänky, telkkari.
- Hiustenkuivain, Astianpesukone, Grilli, Kenkäkuivain
- Vedenkeitin, sodastream, taskulamppu, termospullo, rikkakihveli, trampoliini, ämpäri, käsidesi, sanomalehdet
- Reppu, Tv, tietokone (ei koulun läppäri), ps, sanomalehdet, käsidesi, heijastin.
- Telkkari, pleikkari, verhot, meikit, sisustuselementit, hiustenkuivain, sohva, tiskikone
- Pöytä, tuoli, matto, verhot, haarukka, maljakko
- Leivänpaahdin, teosekoitin, tabletti, televisio, sohva

**Osa tavaroista
saattaa olla
vähemmän
tarpeellisia...**

Usko tai älä

► Tavallaan vaahdottoman oluthanan vastakohta on ”Uskomaton kahvikuppi”, jonka maailmanhistoriallinen tehtävä on vatkata lämmintä maitoa capuccinoon tai latteen. Maito siis ensin lämmitetään jossain muualla, kaadetaan uskomattomaan kuppiin jonka paristokäyttöinen vispilä vatkaa sen sekaisin, ja lopuksi kaadetaan päälle jossain muualla keitetty kahvi. Todella uskomatonta, korvaa jopa lusikan (www.mulletoi.com).

Osa tavaroista saattaa olla vähemmän tarpeellisia...

Seliseli

► Tässäpä oiva lahja ystävänpäiväksi: henkilökohtainen valheenpaljastin. Laitetta markkinoiva amerikkalainen Shocking Fun -yhtiö lupaa lystiä koko rahalla, kun ystävä tökkää sormensa paljastimeen ja alkaa selittää. Muutama pikkupalje voi mennä läpi, mutta emävalheesta tulee kynsille sähköisku. Shocking Fun varoittaa, ettei laite sovi epileptikoille, tahdistimen käyttäjille eikä heikkohermoisille. Yhtiö ei ota vastuuta avioeroista, mutta lupaa suositella hyvää lakimiestä.

Moottorisaippua

► Eikö olekin rasittavaa yrittää suihkussa hieroa itseään saippualla joka paikasta? Nyt on apu siihenkin pulmaan: itsestään värisevä saippua, jota ei tarvitse kuin pidellä kiinni ja kuljettaa paikasta toiseen. Saippuapalanen vispaa ja vaahtoa itseksensä. Laite on varustettu pienellä patterilla, joka pitää sitä liikkeessä, kun se on nostettu pois alustaltaan. Käyttäjältä säästyy voimia, hermoja ja laatuaikaa muuhun, esimerkiksi napanöyhdän keruuseen. Tuotetta myy englantilainen nettikauppa www.gadgets.co.uk.

Osa tavaroista saattaa olla vähemmän tarpeellisia...

Turvakorkki

► Jos uudenvuodenjuhlien tunnelma nousi kattoon, mutta lässähti yhdellä rysäyksellä, se saattoi johtua samppanjakorkin laskuvarjon puutteesta. Tuollainen tarvekalu, ChampiChute, kiinnitetään nastalla pullon korkkiin, joka avattaessa poksahuttaa taivaalle, mutta laskeutuu sieltä sievästi varjon avulla takaisin. Laskuvarjon voi käyttää moneen kertaan, mistä koituu arvaamattomia säästöjä. www.mulletoi.com ■

Juttujen ja kuvien lähde: SK 1-2/2006

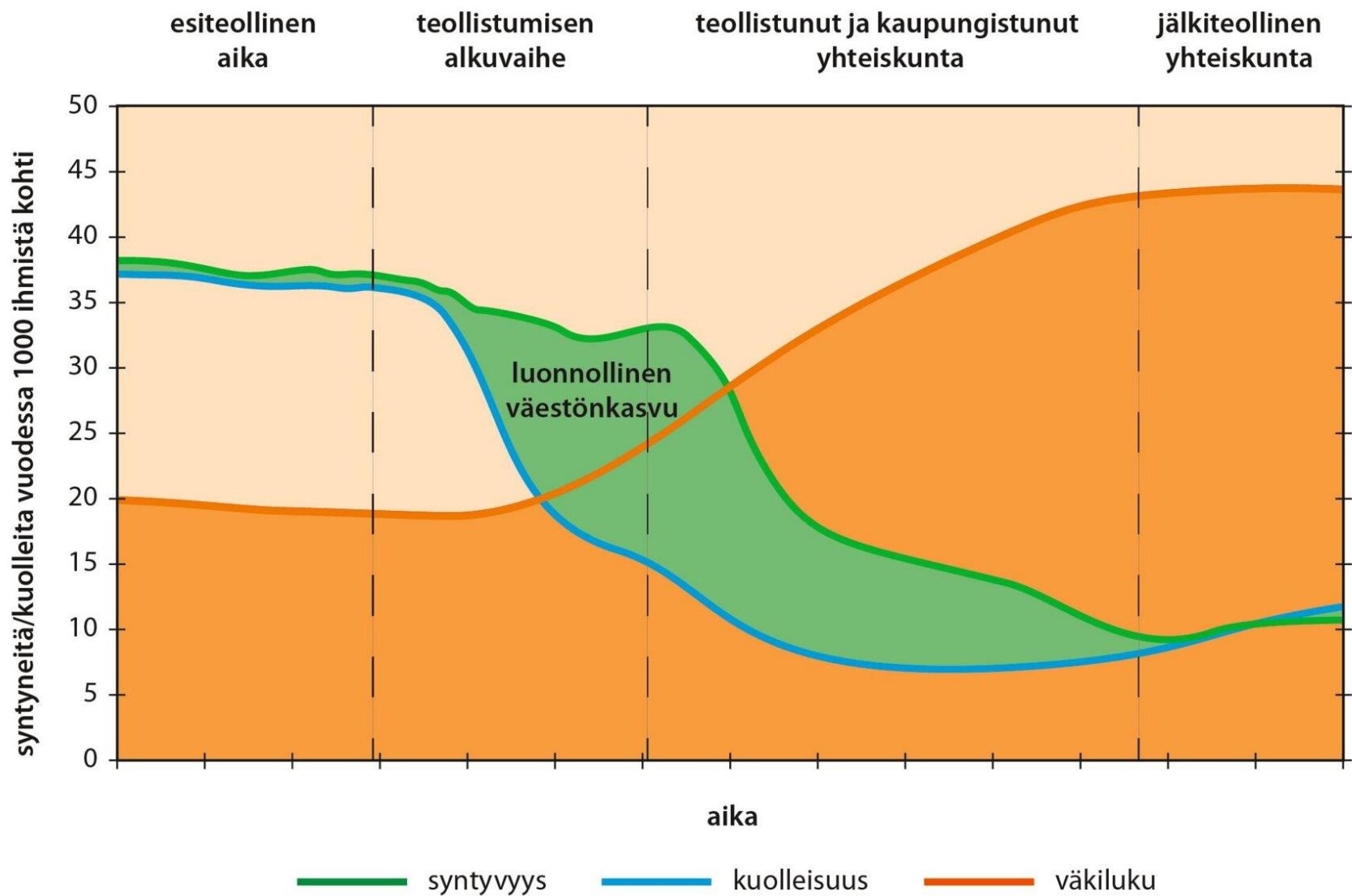
Luku 20

Väestönkasvu - maailma täynnä ihmisiä

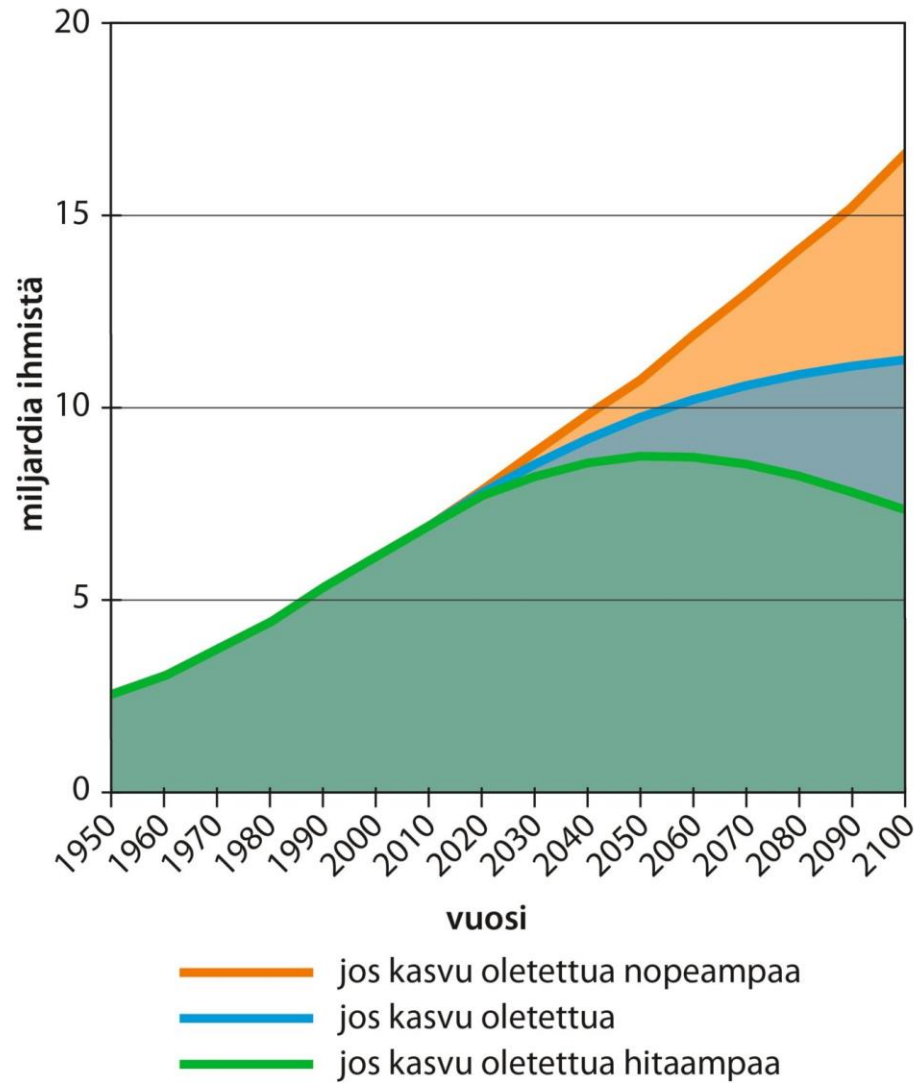

Oppikirjan s. 152-163

Tehtävä 1. Mitä asioita väestön muuntumisen malli ennustaa?

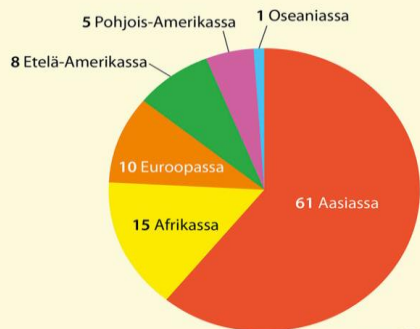

YK:N ARVIO MAAPALLON VÄESTÖNKASVUSTA

Jos maailma olisi 100 ihmisen kylä

Asuinpaikka

Ikärakenne

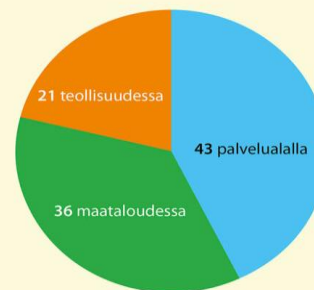
Elintaso

- 51 elintaso alle 2 USD/päivä
- 1 % omistaa 50 % varallisuudesta

Elinkeinorakenne

Muuta

- 4 maahanmuuttajaa
- 1 kuolee nälkään
- 7 korkeakoulututkinnon suorittanutta
- 22 ylipainoista
- 7 ei luku- ja kirjoitustaitoa
- 40 käyttää internetiä päivittäin

Tehtävä 1. Mitä asioita väestön muuntumisen malli ennustaa?

- Väestöllisen muuntumisen malli eli demografinen transitio kuvaa **väestönkasvun historiaa ja sen muutoksia**.
- Malli ennustaa, **miten syntyvyys ja kuolleisuus kehittyvät**, kun yhteiskunta teollistuu.
- Mallin perusajatuksena on, että **väestönkasvu hidastuu, kun yhteiskunnat teollistuvat**.

Tehtävä 2. Miksi väestönkasvu yleensä hidastuu maassa, joka teollistuu?

- **Ensin laskee kuolleisuus, sitten syntyvyys seurauksena.** → Tarvetta synnyttää paljon lapsia ei ole, koska syntymään jäävät todennäköisesti henkiin.
- Teollistuvat maat kaipaavat lapsia, **eikä kaupungeissa tarvita lapsia samaan määrään kuin maaseudulla.**
- Teollistuminen ja kaupungistuminen muuttavat **naisen aseman** **emmäksi**, mikä vaikuttaa syntyvyyteen.
- **Summa summarum: Ennen lapsia tarvittiin tekemään töitä ja elättämään vanhempansa tulevaisuudessa.**
- **Suuri määrä lapsia on ollut menneisyyden "sosiaaliturva".**

Tehtävä 3. Miksi maailmassa tapahtui väestöräjähdys 1900-luvun jälkipuolella?

- Köyhissä maissa, esim. Intiassa, kuolleisuus laski länsimaiden kehittyneen lääketieteen ansiosta. Tämä vaikutti erityisesti **lapsikuolleisuuteen**.
- Syntyvyys ei kuitenkaan laskenut esim. siksi, etteivät kyseiset maat teollistuneet.
- **Muita syitä korkean syntyvyyden jatkumiseen olivat esim. perinteet, naisten heikko koulutustaso ja uskonnolliset syyt.**

Tehtävä 5. Miksi väestönkasvun hillitseminen on toisaalta välttämätöntä, toisaalta vaikeaa?

Välttämätöntä:

- **Kasvava väkiluku lisää luonnonvarojen liikakäyttöä, saasteita ja jätteitä. Nämä kiihdyttävät ilmastonmuutosta.**

Tehtävä 5. Miksi väestönkasvun hillitseminen on toisaalta välttämätöntä, toisaalta vaikeaa?

Vaikeaa:

- **Hillitseminen edellyttäisi valtioilta organisoituja toimia, jotka ovat kalliita. Hitaan kehityksen maissa, joissa väestö kasvaa voimakkaasti, ei ole välttämättä rahaa tällaisiin toimiin.**
- **Väestönkasvu hidastuu, jos naisten koulutus lisääntyy. Tämä taas edellyttää asenne-
muutosta, joka tapahtuu hitaasti.**
- **Myös asenteet esim. ehkäisyä kohtaan vaikeuttavat väestönkasvun hidastamista.**

Tehtävä 6. Katso ruotsalaisen tutkijan ja tilastotieteen popularisoijan Hans Roslingin esitys väestönkasvusta ja sen vaikutuksista yhteiskuntiin vuosina 1810–2010.

a) Tiivistä Roslingin esityksen ajatukset kolmella virkkeellä.

- 1. 1800-luvun alussa useat valtiot olivat kehityksessä suunnilleen samalla tasolla – esim. elinajanodote oli monessa paikassa n. 40 v.**
- 2. Teollistumisen myötä eurooppalaiset valtiot alkoivat kehittyä, vaurastua ja tulla terveemmiksi.**
- 3. Elintasoerot kasvoivat jatkuvasti vuoteen 1948 asti, eikä heikon elintason maiden taso noussut.**
- 4. IIMS:n jälkeen erot kaventuivat ja edistystä tapahtui kaikkialla.**
- 5. Väestöjen elinolosuhteet ovat parantuneet suurimmassa osassa maailmaa, mutta maiden sisällä on edelleen isoja elintasoeroja.**

Tehtävä 6. Katso ruotsalaisen tutkijan ja tilastotieteen popularisoijan Hans Roslingin esitys väestönkasvusta ja sen vaikutuksista yhteiskuntiin vuosina 1810–2010.

b) Mikä selkeä muutos tapahtuu kehityksessä vuoden 1948 jälkeen?

→ **Elintaso alkoi nousta kaikkialla maailmassa ja ns. kolmas maailma saavutti länsimaita.**

c) Millaisen kuvan tulevaisuudesta Rosling antaa?

→ **Hän uskoo, että kaikkien ihmisten elintaso ja elämänlaatu paranee esim. uuden teknologian vaikutuksesta.**

Ilmastonmuutos pikakelauksena

Katso, miten maapallo on lämmennyt vuosina 1880-2010.

Tehtävät

- 1. Mikä on aiheuttanut lämpenemisen?**
- 2. Mitä seurauksia siitä voi olla ihmisille?**
- 3. Miten lämpenemistä yritetään hidastaa?**

<http://www.openculture.com/2013/08/132-years-of-global-warming-visualized-in-26-dramatically-animated-seconds.html>

Mitä ihminen todella tarvitsee?

Katso video, jossa lapset kertovat, mitkä asiat ovat ihmisille tärkeitä.

<https://www.youtube.com/watch?v=s9gmevQBjYY>

Oletko samaa mieltä?

Tutkija Hiski Haukkalan analyysi Afrikan väestönkasvusta.

Lue Suomen Kuvalehden artikkeli ja vastaa kysymyksiin.

<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/mielipide/nakokulma/vaestonkasvu-on-tuomiopaivan-kello/?shared=290790-10094fd9-4>

Tehtävät

- 1. Mitä mieltä Haukkala on Suomen maahanmuuttokeskustelusta?**
- 2. Miten Haukkala suhtautuu Eurooppaan suuntautuvaan pakolaisuuteen ja siirtolaisuuteen?**
- 3. Mitä ratkaisuja Haukkala näkee Afrikan väestönkasvun ongelmaan?**
- 4. Miten Eurooppa voi Haukkalan mukaan auttaa Afrikkaa?**

Lue oheinen uutinen ja pohdi, mitä merkitystä sen kuvaamalla ilmiöllä on väestönkasvun kannalta. Käytä apunasi demografisen transition mallia.

Äärimmäinen köyhyys vähenee

Maailmanpankki uskoo, että maailman väestöstä enää alle kymmenen prosenttia elää äärimmäisessä köyhydessä vuoden 2015 loppuun mennessä. Äärimmäinen köyhyys on pitkään määritelty niin, että käytössä on päivän aikana 1,25 Yhdysvaltain dollaria henkilöä kohden. Maailmanpankki on kuitenkin nostanut summaa 1,9 dollariin inflaation vuoksi. Vielä kolme vuotta sitten äärimmäisessä köyhydessä eli 902 miljoonaa ihmistä, kun tänä vuonna määrä on laskenut 702 miljoonaan. Maailmanpankin mukaan äärimmäisen köyhyyden vähentyminen johtuu kehittyvien maiden voimakkaasta talouskasvusta sekä investoinneista ihmisten koulutukseen, terveyteen ja sosiaalisiin turvaverkkoihin.

HS 6.10.2015

Historian aikakaudet

Oppikirjan s. 10-11!

Esihistoria:

1. Kivikausi

2. Pronssikausi

3. Rautakausi

nykyaika

1914–

uusin aika

1789–1914

uusi aika

1500–1789

keskiaika

400–1500

antiikin aika (vanha aika)

500 eaa – 400 jaa.

vanha aika

3000 eaa – 500 eaa.

Esihistoria

- 3000 eaa.

Ti 28.11.2023 klo 09.00-12.00 luokka 303

- **Abitti! Kone mukaan** (laturi ja kirjoitusvälineet myös).
- **s. 19 – 163 (katso tehtävät)**
 - **Kappaleet 2-20** (Maa antaa elannon - Massatuotanto)
- **Muistiinpanot + tehtävät + tuotokset**
 - **Oppikirjasta katso kuvat, kuviot ja taitoaukeamat**
- **Kokeeseen tulee:**
 - **Sanaselitystä**
 - **Monivalinta-tehtäviä**
 - **Aineistotehtävä**
 - **Essee (kolme vaihtoehtoa)**

Teollistumis-ryhmätyöstä:

- **Monivalintatehtävä tai**
- **Lyhyt kysymys jokaisesta ryhmätyöaiheesta**